

CONTACT Kristel Van Driessche
TEL 02 542 85 38
FAX 02 542 85 93
E-MAIL kristel.vandriessche@just.fgov.be
ADRES Willebroekkaai 33, 1000 Brussel
DATUM 10 SEPTEMBER 2018

BETREFT **Interpretatie begrip ‘individuele aanwijzing’ bij foullering**

Mevrouw, mijnheer de directeur,

Ingevolge het engagement aangegaan door de Minister ter gelegenheid van een bijeenkomst met de gevangenisdirecteurs in de zomer van 2016, werd op 23 maart 2017 een werkgroep samengeroepen onder voorzitterschap van de beleidscel over de operationele moeilijkheden die men in de gevangenis ondervindt bij het motiveren van foulleringen op het lichaam.

Meer in het bijzonder betreft dit de perceptie bij sommige directeurs dat op basis van de bepalingen uit de basiswet enkel in een reactieve context motivatie voor het uitvoeren van foulleringen op het lichaam zou kunnen gevonden worden en dat deze bepalingen foulleringen op het lichaam vanuit preventieve veiligheidszorg onmogelijk maken.

De conclusies van het hierboven vermelde overleg waren voornamelijk dat :

- 1) de bepalingen van de basiswet onvoldoende gebruikt worden om effectief in de context van preventieve veiligheidszorg deze controletechniek te hanteren en dat
- 2) een te beperkte invulling aan het begrip ‘individuele aanwijzing’ wordt toegeschreven.

Deze nota beoogt het begrip ‘individuele aanwijzing’ te interpreteren en de directies enkele handvaten aan te reiken. De voorbeelden die in deze tekst aan bod komen zijn louter illustratief en hebben tot doel de directies toe te laten een verdere reflectie omtrent deze problematiek te ontwikkelen.

a) Wettelijke voorwaarden m.b.t. de foullering op het lichaam

Artikel 108, § 2, van de basiswet bepaalt:

“De gedetineerde wordt gefouilleerd op het lichaam wanneer de directeur van oordeel is dat er individuele aanwijzingen zijn dat het onderzoek aan de kledij niet volstaat om de orde of de veiligheid te handhaven”.

Dit betekent dat:

- 1) een beslissing tot foullering op het lichaam uitsluitend door een directeur genomen kan worden;
- 2) er individuele aanwijzingen bestaan dat een bepaalde gedetineerde in het bezit van verboden of gevaarlijke voorwerpen of substanties zou zijn; én
- 3) dat het onderzoek aan de kledij en de metaal detectie niet volstaat om met zekerheid vast te stellen dat de gedetineerde al dan niet in het bezit is van voormelde voorwerpen of substanties.

Wat kan beschouwd worden als individuele aanwijzingen ?

Twee mogelijke situaties doen zich voor:

- De directeur is van oordeel dat **de orde of veiligheid in het gedrang is** omdat hij vermoedt dat de gedetineerde in het bezit is van verboden of gevaarlijke voorwerpen of substanties die niet via het onderzoek aan de kledij of via metaaldetectie kunnen opgespoord worden. De beslissing tot fouillering op het lichaam wordt **reactief** opgelegd teneinde de voorwerpen of substanties te onderscheppen. In dit geval bestaan de individuele aanwijzingen uit verdachte handelingen van de gedetineerde.

Voorbeelden: tijdens het bezoek wordt door een bezoeker iets doorgegeven aan gedetineerde X ; tijdens de wandeling wordt een voorwerp over de muur gegooid waar drie gedetineerden op af gaan; de gedetineerde wordt aangetroffen in een staat van dronkenschap na het ongestoord bezoek, ...

- De directeur is van oordeel dat **de orde of veiligheid in het gedrang gebracht zal worden** omdat hij vermoedt dat de gedetineerde zal trachten verboden of gevaarlijke voorwerpen of substanties in de gevangenis binnen te brengen of te verspreiden. De beslissing tot fouillering op het lichaam wordt **preventief** opgelegd teneinde desgevallend de voorwerpen of substanties te onderscheppen.

In dit geval bestaan de individuele aanwijzingen uit:

- o incidenten *uit het verleden* die op een mogelijk gevaar wijzen dat de gedetineerde zal trachten verboden voorwerpen in de gevangenis binnen te brengen of te verspreiden

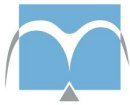
Voorbeelden: de gedetineerde werd in het verleden gesanctioneerd wegens het bezit van drugs of wegens handel in drugs, sanctie wegens bezit van GSM, ...

Hoe recent dienen deze incidenten te zijn om zich erop te kunnen beroepen als individuele aanwijzing ? Zonder hieromtrent een algemene regel te formuleren, lijkt een termijn van drie maanden een aanvaardbare richttermijn te zijn voor het in overweging nemen van een incident uit het verleden als individuele aanwijzing.

NB. In de Brusselse gevangenis is een systeem opgezet om voor gedetineerden die gesanctioneerd werden wegens het bezit van drugs of van een GSM, deze tuchtrechtelijke overtreding gedurende een periode van drie maanden te beschouwen als een individuele aanwijzing dat een onderzoek aan de kledij na een (ongestoord) bezoek of na een uitgaansmodaliteit niet volstaat om de orde of de veiligheid te handhaven.

- o *actuele* informatie van de gedetineerde zelf, van medegedetineerden, van personeel, van bezoekers,...

Voorbeelden: geloofwaardige info van medegedetineerden dat gedetineerde X zal trachten drugs mee te brengen na penitentiair verlof; een gedetineerde die op uitgaansvergunning gaat en meedeelt dat hij onder druk wordt gezet door medegedetineerden om drugs mee te

brengen, een gedetineerde die veroordeeld is wegens drugshandel én ten aanzien van wie er meerdere elementen zijn die doen vermoeden dat de betrokkene ook in de gevangenis een handeltje opzet en de contacten met de buitenwereld hiervoor gebruikt, ...

b) Verbod van stelselmatige foullering op het lichaam

Het is verboden de foullering op het lichaam stelselmatig op te leggen in welbepaalde omstandigheden zonder dat het gedrag van de gedetineerde daartoe aanleiding geeft.

Overeenkomstig de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof¹ en van de Raad van State² kan er niet besloten worden tot foulleringen op het lichaam indien de foullering niet bijkomend verantwoord wordt door het gedrag van de gedetineerde.

Volgende situaties vormen bijgevolg – op zich staand, zonder bijkomende concrete elementen van gevaar voor orde of veiligheid - geen individuele aanwijzing die een foullering op het lichaam rechtvaardigen:

- het feit dat een gedetineerde zonder toezicht in contact is geweest met derden;
- het betreden van de gevangenis;
- het bezoek: tafelbezoek, ongestoord bezoek;
- de plaatsing in de beveiligde cel of strafcel;
- het uitoefenen van een vertrouwensjob waarbij de gedetineerde vrij in de gevangenis circuleert;
- een strafrechtelijke veroordeling wegens drugshandel;
- de persoonlijkheid van de gedetineerde
- ...

Het invoeren van voormelde situaties, zonder bijkomende concrete en geïndividualiseerde elementen eigen aan de betrokken gedetineerde, zou toelaten elke gedetineerde die zich in dezelfde situatie bevindt, te onderwerpen aan een foullering op het lichaam, hetgeen zou neerkomen op een stelselmatige foullering op het lichaam, wat verboden is.

Met vriendelijke groeten,

Jo Demuyneck
Directeur-generaal EPI a.i.

¹ Grondwettelijk Hof nr. 20/2014 van 29 januari 2014.

² RvS 18 februari 2015, nr. 230.229; RvS 13 april 2016, nr. 234.378.